

LBRIS

We know
books

Imprint coordonat de
ANA ANTONESCU

STELIAN TĂNASE

NEGUSTORUL
DE
ANTICHITĂȚI

ROMAN

CORINT
FICTION

CUPRINS

1. BOGDAPROSTE	7
2. HATÂR	30
3. HALAL	82
4. SULIMANURI.....	126
5. CHEREM	166
6. HACHIȚE.....	215
7. MOFT	252
8. ARHONDA.....	288
EPILOG	319

1

BOGDAPROSTE

Carafă de argint, secolul al XIX-lea, tabacheră filigranată aurită, brichetă Cartier, scrumieră Vicenza stil Art Deco. Canapea vieneză Sezession, garnitură de salon Empire, masă de joc începutul secolului al XIX-lea, set trei vase Gallé, atelierele din Nancy, sticlă de nuanța ambrei cu frunze de ferigă. Vas soliflor Daum Nancy Art Nouveau, ceas de șemineu din bronz doré, sfârșitul secolului al XVIII-lea, platou de fructe Lalique satinat, decorat cu margarete.

1

Îl zăream pe ulițele Bucureștiului. Trăia ca un șobolan, repetat numai după sunetele pe care le producea. Îl auzeam cum ștergea caldarâmul cu poalele paltonului boieresc, îmblănit, cu guler de samur. Când trecea, se auzea și ticăitul unui ceas de buzunar, mereu însoțit de un horcăit. Fantomaticul personaj răsuflea greu, se sufoca din cauza astmului. În auz aveai zgomotul bastonului lovind ritmic trotuarul. Peste toate, sunetul inimii lui – nu-ți trebuia stetoscop să-l auzi. Acesta era setul de sunete pe care le producea trecătorul. Nu vedeai mai nimic pentru că era translucid. Privirea trecea prin el până vizavi, în gardul bisericii. Numai când vorbea – totdeauna în

șoaptă – ființa lui căpăta un contur, în funcție de starea luminii, de locul unde se afla și de vreme. La umbră, la soare, sub o ploaie torențială, depinde. Se transforma uneori într-o batistă, alteori într-un pitic de grădină. Când începe istoria noastră, Candid Ițescu se întorcea acasă de la o serată unde negociase un set de icoane pe glajă de la mănăstirea Nicula. Deși îmbătrânise și era hârșăit în rele, nu se sătura să îndeplinească acest ritual. Târguiala rămânea una dintre marile plăceri ale vieții lui. Se edificase – icoanele erau autentice, lucrate de călugări la începutul marelui secol al XIX-lea. Avea o fire evocatoare și a văzut cu ochii minții un slujnicar purtat de câțiva măgăruși trecând de mănăstirea Văcărești pentru a poposi cu tot avutul la hanul Ziuleț (pe ulița Cavafii Vechi), pe care îl cumpăraseră aproape pe nimic, când încă se afla în Istanbul și-și pregătea refugiul peste Dunăre. Două secole au trecut de la acest episod până în seara când îl zărim pe Candid Ițescu apropiindu-se de casă într-un București amăgitor și trist.

A coborât din taxi pe Franzelari colț cu Toamnei. De obicei, se dădea jos mai devreme, să nu se afle unde locuiește. Taximetriștii vorbesc prea mult. Clientul semăna cu un conspirator. Impresia era întărită de un cotoi roșu aprins care îl aștepta pe acoperișul chioșcului de ziare din colțul străzii Popa Chițu. Îl urma furișându-se pe garduri, abia observat. Habar n-am dacă personajul nostru îl fixa cu privirea. Bănuiesc că îi era de ajuns să-l știe prin preajmă. Nu trebuia să miaune și nici să facă vreun zgomot. De pildă, să răstoarne o conservă sau să se dea huța pe o poartă cu balamalele neunse. Dumnealui n-avea încredere în nimeni și un însoțitor precum cotoiul cel roșu era binevenit. București – orașul trădărilor, denunțurilor, al cuțitului înfipt între omoplați.

Trebuie să nu-ți deschizi sufletul, dacă ții să trăiești. Pe stradă era întuneric, dar ochii trecătorului se obișnuiseră cu lipsa luminii. Îi convenea de minune că era invizibil, măcar pentru vecini. A aprins lanterna să vadă pe unde merge. A pășit lipit de trei garduri de ulucă putredă căzute-ntr-o rână, un gang, un colț de stradă unde se găsea un cuptor de brutărie. S-a frecat de zidurile coșcovite, le știa pe dinafară. Dacă cineva se afla pe urmele lui cu gânduri rele!? Trăia cu această impresie din copilărie. Un tâlhar, un bătauș, un uci-gaș. De frică a iuțit pașii. A ascultat preț de o secundă hămăitul câinilor din mahala și a intuit că a ajuns acasă. A simțit un val de căldură în corp, deși era frig. A deschis poarta ca orbetele. A parcurs curtea pe sub bolta acoperită cu iederă până când a zărit ferestrele. Le-a recunoscut după gratiile din fier forjat. Urma o scară largă, dublă, cum se făceau pe vremea războiului Crimeii – cu balustradă, croită pentru baluri, să urce boierii cu cocoanele de braț după ce lăsau trăsurile și caii în grija vizitiului. Topografic, venea o marchiză cu geamuri înguste și cercevele verzi-vineții. Alături se deschidea un bovindou încăpător. Apoi o copertină, peste un hochparter, care dădea semeție casei. Nu mai folosea de mult intrarea oficială, cea de la capătul scărilor. Nu se mai dădeau baluri pentru protipendadă. Nu se mai primeau ambasadori, nici delegații străine. În curte nu mai răsunau rădvanele negustorilor de la Gabrovo. Nici căruțele cu coviltir încărcate cu pepeni, porumbi de la moșie. Excelențele lor nu mai țineau aici întâlniri de taină. Nu se mai jucau partide de stos și preferans, unde se tocau averile prin gubernie. Ușa dublă de la capătul scărilor era închisă demult și nimeni nu știa unde sunt cheile. Dispăruseră în ziua când feldmareșalul Mackensen a ocupat Bucureștii, într-un

decembrie înzăpezit. Se folosea cea de sub scară. Coborai, se remarcău ferestrele tăiate oval în fațadă, încadrate cu pietricele din ceramică colorată. Pe ziduri, flori și frunze din stuc. Căinii, la capătul scării, nu mârâiau, nu lătrau, te priveau fix.

Casa a fost ridicată într-o livadă a dumnealui Guță Știrbescu, negustor ajuns. Avea rostul s-o înzestreze pe fie-sa. Catinca nu era a lui, o luase de suflet de la soră-sa Marghiolița, rămasă văduvă când al ei căzuse secerat de glonț. Dar de iubit o iubea ca pe ochii din cap. Tac-su murise în urma rănii de pistol primite în duel. Fusese provocat de un aventurier despre care se zvonea că-l asasinase pe Barbu Catargiu – cât era el de prim-ministru – sub clopotnița Mitropoliei, după ce se înconstrase cu roșii lui Brătianu. Duelul avusese loc într-un luminiș din pădurea Băneasa, la vremea holerei celei mari. Cum fata ajunsese aproape de majorat și avea cea mai mare zestre din Valahia, era pețită în draci. Unde mai pui că pica de frumoasă. Niște ochi mari negri, sprâncenele împreunate perfect deasupra nasului, o gură senzuală, carmin, numai bună de pupat. Făcuse multe cuceriri, dar își păstrase virginitatea. Idilele amoroase se rezumau la câteva valsuri prin casele boierilor veliți. *Secrétaire*-ul de la mezanin era burdușit cu scrisorele de amor. Toți ofițerii garnizoanei erau amorezați de ea și îi scriau. Se vorbea prin târg verzi și uscate, dar Catinca era cuminte. Ajungeau un zâmbet, o ochiadă, să te bată ușor cu evantaiul pe umăr. Dacă îți accepta invitația la vals, erai ca și mort. Te ofereai la comenduire să fii recrutat, să pleci la război, să îi uiți ochii și să mori în tranșee găurit de șrapnele otomane. Nu conta, moarte să fie! Fără ea nu puteai să mai trăiești. Bre, fata lui Guță Știrbescu făcea prăpăd la baluri, soaréle simandicoase, la vânători. Domnișoarei îi plăcea să

tragă și să ucidă mistrețul ieșit în luminiș. Avea un temperament care îl îngrijora pe tatăl adoptiv. Acesta punea pe seama vârstei, între copil și femeie, firea de arzoaică. Zicea așa: „Îi trebuie bărbat s-o potolească. Să fie la casa ei, cu griji și cu copii“. Catinca a fost sortită să ajungă soață de Junker, iar Guță Știrbescu s-a decis să ridice de dragul ei casa nemai-văzută, s-o dea mirilor, să fie numai a lor. Cel ales a fost un porucic, Vladimir Ianuarevici Siakoff, și Catinca – s-a jurat Guță Știrbescu – va căpăta casa la cheie îndată ce-și pun pirostriile și ies din sfânta biserică Boteanu, unde se încheiau căsătoriile pricopsite în acele timpuri. Ginerele se pregătea să ocupe un post însemnat la legația rusă de pe podul Mogoșoaiei, vizavi de Biserica Doamnei, alături de o prăvălie de stampe, catifele și taftale pe care o ținea Guță Știrbescu în casele Greceanu de pe colț. Negustorul nostru nu era un fitecine. Învârtea mărfuri scumpe între Kiev, Odesa și Istanbul. Ținea multe fișicuri de bani în seifurile unor bănci din Ragusa și Veneția. Se temea de ruși, aveau o țară nesigură, unde viața și avutul nu valorau nici cât cenușa de sub vatră. Ținea să nu se arate inferior preafudului său ginere. Tânărul se trăgea din prinți și avea moșii întinse cât Valahia lângă Nijni Novgorod. Casa a început să se ridice chiar în acea toamnă, dar șantierul a fost abandonat îndată din pricina rezelului ruso-turc, când s-au luptat oștirile la Silistra. Cel hărăzit a plecat la Sevastopol, să combată oștirile Evropei. Când s-a terminat asediul și a început Conferința de pace de la Paris, Vladimir Ianuarevici Siakoff a fost încartiruit în Polonia, unde se ridicase răscoala contra măritului țar Alexandru al II-lea. În tot acest timp, a corespondat în secret cu tânăra Catinca, întâlnită la un bal ținut pe cheiul Gârlei, în casele banului Ghica, zis Mavroforu. S-a întâmplat

că a coborât la sud, în București, să-și îngrijească rănilile. Voia să se retragă din armată și să-și vadă de viață. Siakoff a primit însărcinare de la Sankt Petersburg să țină sub observație țara asta mică și nervoasă, bez mărimile Valahiei. Existau cercuri antirusești formate din refugiați de dincolo de Nistru și bonjuriști. Își pierdeau vremea prin locuri - Brenner, Concordia, Kiriazi - frecventate de venetici. A fost norocul fetei. Când s-a deschis sezonul balurilor, de Sfântul Nicolae, cei doi amorezi s-au regăsit și scânteia iubirii s-a reaprins când fata a fost poftită la vals, într-un salon din mahalaua Dichiu, unde se strângea tinerimea emancipată. Idila între Catinca și Vladimir s-a înfiripat în acea seară. Căsătoria a fost stabilită prin negocieri întortocheate. Preț de câteva sertare cu scrisori private și oficiale trimise prin curieri. Mai mult, în acea iarnă, pe la Bobotează, dumnealui Guță Știrbescu s-a aventurat la drum lung cu săniile prin nesfârșita Rusie. Isprăvile au fost povestite în familie, trei generații, ca un basm. Este chezaș și azi un jurnal păstrat ca prin minune într-un dulap mâncat de cari. Jurnalul nu aparține lui Guță Știrbescu - era analfabet - ci secretarului său. Negustorul semna documentele punând pe hârtie degetul înmuiat în călimara de la brâu, după ce i se citea pe silabe conținutul. O făcea acest secretar școlit la Pesta și Padova, pe nume Bazil Ițescu, de felul lui din Sibiu. Nu vă luați după poveștile cu Bosforul și fuga romantică peste Dunăre. Sunt versiuni apocrife scornite prin gubernie de niște mângăliatori la gazetă, de cei care împuşcă francul, boemi incorigibili deprinși cu halba și mai puțin cu condeiu.

Când l-au întins pe năsălie pe Guță Știrbescu - ajunsese între timp starostele breslei negustorilor din urbea București - și a trebuit să se zică niscaiva vorbe simțite,

popa Făinuș a fost scurt, se făcuse frig al naibii. Aveau deja obrazele înțepenite, nasurile și buzele livide. Dintr-o viață lungă nu a amintit de bine mai nimic. Nici că preocupase, nici despre imensa lui avere, din care lăsase jumătate bisericii Schitul Maicii Domnului. Mai avea niscai bălți cu pește, moșii la Câmpulung și podgorie la Ostrov, pe Dunăre. Ținea la Brăila case îndestulate cu acareturi date-n chirie - păcătosul ținea tractir pentru soldați și marinarii de pe Dunăre. Mai avea o cherhana la Chilia. În Pitești și Craiova avea case de închiriat celor cu dare de mână. „Chivernisit om!” s-a zis la deschiderea testamentului. Minus partea dăruită bisericii, a lăsat restul moștenirii nepoatei sale dragi, Catinca Știrbescu-Siakoff, și celor trei nepoți apăruți între timp, Mișa, Nikita, Olga. Popa Făinuș a vorbit despre săniile trase de cai tropăind viforoși prin nămeți, despre iarna când umblase în pețit, despre drumul prin nicăieri. Numai după ce a verificat starea ginerelui la el acasă, lângă întinsul târg Nijni Novgorod, Guță Știrbescu și-a dat consimțământul ca tinerii amorezi să-și pună pirostriile. Mai întâi însă i-a vizitat ginerelui moșia populată cu suflete - analfabeți și superstițioase. Gineretele păcătuia în ochii negustorului nostru că era rus, neam pe care nu-l suferea după ce un pluton de cazaci dăduse foc acareturilor pe care le avea, august 12, 1848, când cu zavera. Prăvălii, hanul Ziuleț, case, pădure întinsă pe 50 de hectare. A fost încondeiat ca rebel, s-ar fi ridicat împotriva pravilei Regulamentului Organic, pe motiv că-l cocoșau taxele. Așadar, era un antihrist, ceea ce țarul nu tolera. Nu au fost numai incendiile, dar și violurile, bătaile și schingiuirile. Atârnatul cu capul în jos în afumătoare, scufundatul nenorocitului în fântână să se înecă, tăierile de nasuri, limbi și urechi să se învețe minte

valahul. Într-un incendiu pus de cazaci îi murise nevasta, Anicuța – arsă de vie în șura în care se ascundea sârmana de groaza pravoslavnicilor. Arseseră conacul, livada, recolta de grâu, caii legați în grajduri, atelajele... Rămăsese în urmă scrumul. Așa cu rușii! După această împrejurare, i-a urât până când a pus mâinile pe piept. Cum venea, bre, să dea pe Catinca unui rus? Fata era tot ce avea mai scump pe lume. Multe nopți s-a chinuit până să zică: „Fie, a ta e!”

2

De atunci s-au întâmplat destule. Străzile și-au schimbat numele de câteva ori, după mersul istoriei. Și casele, curțile, prăvăliile, terenurile virane din mahala au trecut dintr-o mână-ntr-alta. Râuulețul care curgea prin curtea lui Guță Știrbescu a secat. Mahalaua și-a schimbat conturul, s-a umplut cu alți proprietari și alți chiriași, mai zbanghii. Pe la 1900 casa era încă făloasă și a fost dată cu chirie unei legații străine. Catinca, acum bătrână, a ezitat o vreme, dar nu a avut încotro. Copiii erau mari și n-au mai vrut să audă de București. Duși au fost, și Vladimir o lăsat-o singură. S-a dovedit un cartofor, bun doar să toace averea la jocurile de cărți prin cazinourile din Nisa și Monte Carlo, de unde în 1911 pur și simplu a dispărut. S-a zvonit că s-a înecat în Golful Îngerilor. A fost accident sau sinucidere? Pierduse la bacara în noaptea fatală moșia Marghioala-Broșteni. Un zvon șoptea că a fost atacat de o haită de lupi pe când rătăcea de nebun pe un câmp înzăpezit. Câteva luni mai târziu, valurile ar fi adus la țarm un cadavru. Semăna leit cu cel dispărut „în condiții tragice”, cum scria gazeta *Nice-Matin*. Avea tâmpla stângă găurită de glonț. Pe acolo

apa se strecurase în trup și îl trăsesese la fund. Altfel ar fi plutit încă multă vreme, ar fi traversat Mediterana, ar fi trecut pe sub stânca Gibraltar și cadavrul lui s-ar fi oprit pe o plajă, la sud de Santiago, printre foci și pinguini. Da, Vladimir Siakoff dispăruse, nimeni nu a reușit să îi dea de urmă, deși paginile marilor cotidiene i-au publicat portretul în desen și au pus recompensă pe capul lui. Mă îndoiesc că l-a căutat cineva, chiar dacă datora bani mulți la Sankt Peterburg și Marsilia. Se lipseau să dea ochii cu el. Rusnacul era iute la mânie. Purta două rânduri de pistoale la brâu și te provoca la duel. Nu era nevoie de vreo jignire, era arhi-suficient să te uiți mai lung spre obrazul lui traversat de o cicatrice de la gură la urechea stângă. Era un țintaș de precizie. Se antrena luna și joia în poligonul ținut de Giorgio Caruzzi, veteran de-ai lui Garibaldi. Antrenamentul consta să nimerești jolly-jockerul de la o sută de pași. Dumnealui câștiga toate concursurile de tir, la țintă, la talere trase din șanț și era în plus un vânător neîntrecut. Dacă îi ajungeai în cătare, se alegea praful de tine. Era bine să fie și cioclii prin preajmă. Cine să-l înfrunte pe acest colonel în retragere din Valahia cea plină de gogomani, căcăcioși și impostori? Știa doar să petreacă cu podăresele care îți țineau calea și te invitau să le fuți contra cost. Așa a rămas la catastif – un dispărut. S-a vorbit mai târziu că ar fi ajuns la Buenos Aires, unde învăța tango. La întoarcere urma să deschidă salon de dans pentru protipendadă. Alții pretindeau că ajunsese în Alaska, într-un balon cu aer cald, după ce survolase Groenlanda, să caute aur, să se îmbogățească. Era dorința lui arzătoare să-și refacă averile pierdute la cazinou. Nu a purtat corespondență cu nimeni. Cert este că nu și-a mai făcut apariția în Europa după pacea de la București, în 1913, ultima

dată când se amestecase printre diplomați ca tălmăci din rusește. Se lăuda că trăsesese narghilea cu Marghiloman și că ministrul de Externe otoman îl cadorisise cu o sabie care aparținuse sultanului. La un bal dat în onoarea excelențelor lor, a sedus-o pe principesa Irina Romanova, care își făcea debutul în societate. El, un om bătrân! Tratatul a fost semnat de beligeranți în acea zi. Cei doi au fugit la Monte Carlo să-și împărtășească sentimentele. Trimisul agenției de presă Havas, cu birou deschis la București, pe strada Bărăției 14 B, la etaj, a scris că era menționat pe lista pasagerilor dispăruți în naufragiul vasului Titanic, în aprilie 1912. Catinca nu a aflat vestea. Nici nu ar fi crezut-o. Inima îi spunea că Vladimir al ei ajunsese în Siberia dincolo de Amur, poate la Shanghai în port, în căutare de opiu, la care avea mare slăbiciune. Ea se mutase la acea dată în alt rând de case ce-l avea în mahalaua Dichiu. S-a îngrijit de casa din Popa Chițu până în ziua când și-a strâns catrafusele și a plecat. Pianul, atelaju' de cai, dota, dormitorul din lemn de acaju și mobilierul de paie pentru verandă. Noaptea visa grădina, Dumnezeu! Un arhitect, Klaus Orf, a venit de la Viena să refacă grădina și casa. A adăugat elemente Sezession extrem de căutate de clienți. A renunțat la decorațiunile Empire, au apărut ceramica, fierul forjat, feronerie, liniile învalte, rotunjimile și spectaculoasa copertină de la intrare în formă de scoică. Grădina s-a umplut de plante din Orientul Extrem. Catinca a venit uneori în vizită, dar numai când chiriașul o poftea, la aniversări. Ultimul lucru pe care l-au făcut chiriașii înainte să-și strângă calabalâcul, să se întoarcă acasă la ei – pierduseră războiul și se retrăgeau în grabă – a fost s-o îngroape pe Catinca dincolo de Mandravela, la cimitirul Bellu, lângă tat-su, bătrânul Guță Știrbescu.

Cât a durat Marele Război, în casa din Popa Chițu a funcționat o cantină pentru ofițerii Împăratului Franz Josef, cu petlițe frumoase, K und K. Existența unei bucătării perfect utilate, adusă de la Viena pe Dunăre, cu barjele, a fost cauza acestei destinații care, din păcate, declasa casa. Așa se face că nu a suferit pagube mari. Parchetul ars pe alocuri de la țigară, câteva cercevele rupte. Dulapuri cu ușile smulse, plăci de faianță sparte, câteva geamuri lipsă. Closetele înfundate. Acoperișul și țevile de apă din casă, la fel. Pianul de concert din sufragerie, cărat de trupă tocmai de la Hamburg, a avut cel mai puțin de suferit. Un căpitan de intendență, Wolf Kunst, ziua spăla cu trei soldați rufele ofițerilor. Să fie curați, primeniți când cad morți în tranșee. Moartea trebuie onorată cum se cuvine. În civile, Kunst fusese corepetitor la Filarmonica din Köln. Acum, la București, după servirea cinei interpreta pentru onorata asistență piese din marele repertoriu: Mozart, Beethoven, Schumann. Se oprea cu preferințele la Brahms, pe care-l adora, nu îi suferea pe ruși – Ceaikovski, Glinka, Musorgski... Episodul s-a isprăvit când feldmareșalul a dat ordin de retragere pentru întreaga armată germană. *Drang nach Berlin!* În zilele următoare orașul, până atunci animat, a devenit un pustiu. Îți țiuiau urechile, pe străzi, nimeni. Numai trăsurile trase de câte un cal, cu birjarul pe capră, fără client. Această stare ciudată a durat până la 1 decembrie 1918, când s-a întors din triumphiul morții perechea regală, Ferdinand și Maria – Dumnezeu să îi aibă în paza Lui!

O mână de gospodar a reușit să facă reparațiile cerute de chiriașul trimis de Banca elvețiană Zumstein & Co, mutat la București, odată cu sediul diviziei Est-Europa pentru Balcani și Crimeea. Directorul ei, monsieur Yves Treiner, elvețian

calvin din Geneva, a ales să locuiască pe Popa Chițu. Avea o droaie de copii, plus nevastă, cumnată, soacră alsaciană, văduvă. Socrul bancherului Treiner fusese aviator – doborât de baronul Manfred von Richthofen, deasupra râului însângerat Marna. Imaginea lui în mărime naturală, pictată după o fotografie de front, a stat deasupra șemineului. Bancherul și-a dorit neapărat ziduri înalte, să fie ferit de zgomotul străzii. Casa nu s-a scos la vânzare, așa cum au sperat, dar Treiner a tras canalizare și gaz metan – n-avea nimeni în acel timp în urbe. A instalat *water-closet* în casă, fapt care a stârnit râsul celor care auzeau o asemenea necuviință. Toată lumea știa – closetul se află mereu în fundul curții ca să nu pută rahatul în nasul boierilor. Chiar și cei mai înstăriți, educați la Paris, foloseau oala de noapte. Dimineața trecea servitoarea prin camere și strângea pișu și caca. Vârșa apoi conținutul în fundul curții, unde se afla albia unui râuleț între timp dispărut. Mizeria urât mirositoare traversa mahalalele Scaune, Colțea, Cavafii Vechi și se vârșa în Dâmbovița, la Podul Calicilor. Asta a fost până când s-a semnat blagoslovitul Tratat de la Versailles. După ce s-a încheiat pacea, moștenitorii – copiii și nepoții Catincăi – au preferat să vândă. Aproape scăpătaseră. Casa și grădina cereau cheltuieli astronomice și banii nu se găseau ușor, mdeh, ca după război. După ce țarul și familia lui au fost uciși samavolnic (Siakoffii se înrudeau pe departe cu Romanovii), Ițeștii s-au risipit în lumea mare, departe de granițele Rusiei. Au ajuns la Nisa, Madrid, la Santiago și Buenos Aires, unde au luat viața de la zero. Și-au schimbat numele, au făcut alte averi, și-au clădit familii și, mai ales, și-au pierdut urma. Casei i s-a mai făcut o reparație în epoca jazzului, când a fost adusă la zi. Arhitectul, un parizian, de la Durand & Durand, a simplificat

liniile, a scos decorațiile flamboaiante Sezession și i-a dat o linie austeră, cu unghiuri drepte, fără brizbrizuri. Ferestrele au căpătat unghiuri drepte Art Deco, prețuit după Războiul cel Mare. Bancherul Treiner a dus un trai tihnit la București, disprețuindu-i profund pe valahi – murdari, mincinoși și leneși. Nici vorbă, îi plăcea pizdulicea autohtonă, din care s-a servit copios. I-au plăcut vinul rubiniu și plimbările la mănăstiri și lacuri cu mașina, toamna mai ales. Plumbuita, Clorogârla, Cernica, Pasărea – unde făcea picnicuri și se drăgostea cu cucoanele. Juca tenis și golf, stătea mult la aer. A adus îmbunătățiri casei și grădinii până într-o zi, când și-a strâns calabalăcul și dus a fost departe, peste Alpi. Era o zi ploioasă de aprilie 1941 în Săptămâna luminată. Mașinile au ocupat toată strada în acea dimineață. A traversat continentul intersectând coloanele de panzere care coborau în Balcani. Europa se umplea de svastici ca de păduchi. Afacerile s-au prăbușit. Monsieur Yves Treiner a fost retras de bancă la sediul central din Zürich. Goebbels a lătrat trei zile la posturile de radio. Ce zile și ce nopți! Așa își închiupia trecutul domnul Candid Ițescu, inspirat de hârțiile păstrate în arhivă.

3

Hârbul era în service, un Opel de culoare roșie, strâmb și zgâriat, bun doar să care marfă. Așa se face că a ajuns la adresă cu tramvaiul. Vagonul mirosea a transpirație, a anxietate, a clor și a otravă de șoareci. Gore Saizu arăta ca o insectă chitinoasă târând în spinare o povară supradimensionată. Se înserase, umbrele creau imaginea unei arătări negre sidefii. S-a încovoiat ocolind trecătorii și felinarele, târându-și pașii pe caldarâmul ud. Plouase abundant toată ziua.

De câteva minute încetase și bătea un vânt cald. A găsit numărul casei după vârful acoperișului înălțat peste coroarele copacilor. Teii înfloriseră și mirosurile îl înnebuneau, parcă prizase cocaină. Obișnuia uneori. A fost întâmpinat de lătratul a doi dulăi. Poarta arăta flori, tulpini răsucite, frunze din fier forjat. A apăsat butonul soneriei și a rămas smirnă pentru a fi identificat de camera video. Stranie senzație. A rezemat de gard pachetul pe care-l ducea sub braț și a așteptat. Într-un târziu, a auzit.

— E deeeschis!

A împins cu umărul poarta îngropată în zidul de cărămidă, care separa haosul orașului de ordinea grădinii. Puzderii de plante – liliac, tei, oțetari, roșcove. Pe spaliere – zorele și glicine. S-a intersectat o clipă – tocmai ieșea în stradă – cu silueta avocatului Iuda Trăncănel. Se ocupa de moșteniri, partaje, exproprieri, puneri în posesie, bunuri revendicate. Era bine să nu te judeci cu el, să n-ai neazuri, era imposibil să câștigi împotriva lui. Ce-o căuta pe aici? O fi având afaceri cu dom' profesor? Gore l-a salutat ceremonios, dar celălalt s-a făcut că n-aude, nu vede. Locul lăsa o impresie înșelătoare. Grădina era minuțios îngrijită pentru a da un efect de neorânduială. Părea că vegetația scăpase de sub control și inunda bordurile, bucătăria de vară, un chioșc, garajul (cândva șopron de trăsuri). O alee pietruită șerpuia printre tufe de trandafiri înfloriți. A înaintat sub bolta de iederă până a dat de niște trepte din piatră. A privit în jur. Ferestrele ovale dădeau casei un aer aparte. „Cam încărcată!” și-a spus el. Casa semăna cu Candid Ițescu sau invers, dracu' știe! Dulăii îl priveau amenințători din capul scărilor. O femeie în prag. Rumenă în obraji, cu o basma roșie înnodată sub bărbie. Ținea o lanternă aprinsă în mână. I-o

fixa în ochi și-l orbea. Ființa ei părea un citat. El și-a închipuit că așa arată o menajeră de casă mare. Corpolentă, cu capul cât o baniță. Ștergea cu poalele capotului praful de pe podea. Își freca mâinile roșii de un ștergar alb. L-a primit pe prag. I-a poftit în marchiză. I-a cerut să se descalțe și i-a dat o pereche de târlci. Holul continua dincolo de ușa întredeschisă. Casa picotea în clarobscur, nicăieri lumină naturală. Atât – o înșiruire de umbre și de colțuri întunecate.

— Conașule, vă aduc borviz îndată. Doriți dulceață sau lichior de vișine? I-a întrebat și s-a răsucit pe călcâie fără să aștepte răspuns.

Lanternă tăia fâșii prin coridorul cu rafturi întinse până-n tavan. Mirosea a clei uscat și a igrasie, a piele veche, a pipi de pisică. Părea o vizuină cu galerii menite să-l ascundă pe locatar. După trei uși și două coridoare, a ajuns într-un salonaș. Se zăreau covoare otomane și icoane rusești sub un lampadar.

— Domnul profesor sosește îndată.

Gazda l-a lăsat să aștepte cât să admire încăperea. Cărțile îmbrăcate în piele, lămpile, covoarele, câteva icoane rusești. A rezemat pachetul cu care venise de perete. A pășit prin labirint până când femeia l-a împins ușor de la spate și l-a poftit să treacă pragul.

Profesorul tocmai lăsa telefonul în furcă, ascuns după un birou masiv. Sub fasciculul unei veioze ținea în brațe un cotoi roșu. Menajera i-a lăsat îndată singuri. Gore Saizu a avansat prudent prin aerul mov indigo. În jur, cotoare în piele scrise cu litere aurite și, în spate, o tapiserie Aubusson cât peretele – înfățișa vânători urmărind un cerb. Călăreți cu arcurile întinse printr-un luminiș. Într-un târziu, l-a auzit spunând:

— Nu este departe ziua când voi expune colecția. Se vor minuna toți! Unii de se vor învineți de invidie. Nu am arătat nimic nimănui, ar fi fost o impietate. Simt că moartea îmi dă târcoale... Îmi trebuie neapărat un succes... Apoteoza de final, domnule Saizu. După o viață de eșecuri, când am ratat aproape tot, ar fi ceva. Aș lăsa o ultimă impresie. Am trei stenturi și un bypass. Data viitoare când Coana Mare va veni într-o zi, infarctul îmi va fi fatal. Mă bate gândul să las moștenire publicului toată colecția înainte de căderea cortinei. Nu vor fi aplauze.

— Nu este prea mult? La ce vă referiți, dom' profesor, vă rog?

— Mata ce-ai face în locul meu? Să las familiei ce am adunat? Șerban, Dinu, Luxița, copilul meu favorit, habar nu au ce sunt toate astea. Mai atașat de ele este Balzac. Ți-l prezint. Balzac, motan vagabond, rasa tomberon... Pleacă, vine, niciodată nu știi unde se află... Să mă vezi cum umblu prin mahala să-l caut, te-ar apuca mila de un biet bătrân. Este un coșmar, noroc că mi-l aduc vecinii înapoi.

— Și copiii?

— Copiilor mei nu le pasă câte umilințe am înghițit să adun. I-am protejat, i-am ținut departe de griji. Habar nu au cât m-am tocmit, cât rahat a trebuit să înghit, câte nopți n-am dormit!... După ce n-oi mai fi, aș vrea – mă mai gândesc – să le vadă lumea chiar în casa asta transformată în muzeu. O donez, dar nu ajunge pentru tot ce este de arătat. Ar trebui ridicat un pavilion, alături. Sau să găsesc un sediu prin oraș... Neapărat, vreau să-mi poarte numele. Ce zici?

— Ce va zice lumea? Cred că de bine...

— Cât despre dușmani, la ei te referi, nu? Am o droaie. Dragul meu, n-au decât să le pângărească cu privirile lor de

neșpălați. Lumea este plină de ranchiunoși. Sunt o puzderie de inimi secate care forfotesc în jur.

Gore Saizu a rămas mut. Ce să zică la o asemenea mărturisire? În oraș se știa câte ceva despre colecția lui Ițescu. Venea din mediul anticarilor, al negoțului cu vechituri, client al galeriilor... Colecția Ițescu era probabil cea mai mare din gubernie. Avea dedesubturi tenebroase. Nimeni nu știa cum adunase atâtea piese, să fi depășit mia de bucăți. Nu mai zic de valoarea ei. Ajunsese în timp să dețină o avere impresionantă din antichități, lucrări de artă, bijuterii, documente, hărți, uniforme, medalii, mobilier, obiecte de cult... Proveniența lor era pentru oricine un mare mister... S-a spus că pe vremuri fusese negociator neoficial pe lângă cei care depuseseră actele să emigreze, familii de români, nemți, evrei... Tu îți primeai pașaportul dorit. La schimb, donai apartamentul plin cu lucruri. Ți se indica un nume oarecare printr-un mesager care îți bătea la ușă într-o seară, anunțat în prealabil de un telefon. Așa intra în viața ta un anume Candid Ițescu. Semnai bucuros documentul pe care acesta ți-l întindea, nu aveai încotro. Ți se interzicea să înstrăinezi din lucruri sub orice formă – cadou, vânzare, donație, partaj, moștenire. Se întocmea un inventar. Trebuia să-i predai totul la cheie acestui mesager. Era treaba lui ce se întâmpla mai departe cu avutul tău. Aveai voie să iei cu tine o valijoaară cu lucruri de uz personal, nimic altceva. Pijama, periuță, prosop, cămașă, o pereche de pantofi. Așa a început, se zicea prin urbe, colecția Ițescu, la sfârșitul anilor '60. Era neclar cu ce se ocupa – ținea cursuri la un institut, călătorea în Occident, la congrese. Nu stătea locului. Pentru unii, Candid Ițescu era un personaj îndoielnic, ferește-te! Dacă nu chiar odios. Pentru alții, nu, rezolva chestiunea bunurilor